ESCOLA D'ART DE MALLORCA

Govern de les Illes Balears
Conselleria d'Educació i Universitats

PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA **2026-2027**

1. Identificació del mòdul

1.1. Dades del mòdul

CICLE FORMATIU DE GRAU SUPERIOR D'IL·LUSTRACIÓ (LOE)
MÒDUL MEI04-DIBUIX APLICAT A LA IL·LUSTRACIÓ II

Curs	Període	Hores setmanals	Nombre de crèdits ECTS
SEGON	ANUAL	3	6

Professorat responsable:
María Cuadrado García
Correu electrònic:mcuadrado@eam.com
Horari de tutories: dimecres de 18:00-19:00

Maria Bernat Caro
Correu electrònic: mbernat@eam.cat
Horari de tutories: Dijous de 16:50-17:45h

Coordinador de la família professional de Comunicació Gràfica i Audiovisual:
José Luis Díez Fernández
Correu electrònic: jdiez@eam.cat

1.2. Contextualització del mòdul dins el pla d'estudis

El mòdul persegueix exercitar a l'alumne en la pràctica del dibuix i la utilització del color com a manera d'explorar i desenvolupar la capacitat d'anàlisi, visió espacial, comprensió i abstracció.

Els coneixements i habilitats adquirits permetran a l'alumne desenvolupar la creativitat i la capacitat per a generar idees i comunicar-les dintre de l'activitat professional.

1.3. Requisits per cursar el mòdul:

No hi ha requisits.

2. Normativa de referència

Real Decreto 596/2007, de 4 de mayo, por el que se establece la ordenación general de las enseñanzas profesionales de artes plásticas y diseño (BOE 25/05/2007).

Decret 15/2019, de 15 de març, pel qual s'estableixen els currículums, en l'àmbit de les Illes Balears, dels cicles formatius de grau mitjà de tècnic d'Arts Plàstiques i Disseny en Assistència al Producte Gràfic Imprès i de grau superior corresponents als títols de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Fotografia, de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Il·lustració i de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Còmic, pertanyents tots a la família professional artística de comunicació gràfica i audiovisual, i es regulen l'avaluació i les proves d'accés dels estudis professionals d'arts plàstiques i disseny (BOIB 035, 16 març 2019)

3. Objectius d'aprenentatge del mòdul

1.Utilitzar la metodologia i els diferents materials i tècniques del dibuix com a eines bàsiques per a l'anàlisi de formes, la recerca i la definició formal d'imatges i la comunicació gràfica d'idees.
2.Representar gràficament les formes de l'entorn i les idees.
3.Representar i interpretar gràficament la figura humana i animal i la seva expressivitat facial i corporal.
4.Resoldre mitjançant el dibuix qüestions i conceptes de la forma, el volum, l'espai, la llum i el moviment referits a supòsits pràctics de l'especialitat.
5.Desenvolupar la capacitat memorística i de retentiva visual.
6.Aplicar els coneixements de l'assignatura en la resolució gràfica d'il·lustracions.
7.Analitzar i valorar la capacitat expressiva del traç i incorporar en el propi treball.
8.Desenvolupar pautes d'estil personals.
9.Proposar i dur a terme solucions gràfiques creatives per al desenvolupament de supòsits pràctics de l'especialitat.

10.Identificar els recursos expressius de pintors, dibuixants i il·lustradors significatius i valorar críticament les seves creacions tenint en compte els coneixements aportats per la matèria i el mateix gust

4. Continguts temàtics del mòdul *(distribuïts en unitats d'aprenentatge)*

4.1. Continguts temàtics

1. L'esbós de la idea. El quadern d'apunts. La línia, el contorn, el traç sensible.
2. El model estàtic i en moviment. L'apunt del natural.
3. Dibuix de retentiva i de memòria.
4. La representació de la llum. El clarobscur. La llum en la definició del 'volum. La il·luminació. Llums, ombres, transparències i reflexos. L'atmosfera.
5. La forma i l'espai. Composició i estructura. L'espai compositiu. Espai físic i perceptiu. L'expressivitat en l'ordenació de l'espai. Estratègies compositives. Narrativitat.
6. Representació d'espais i formes complexes. El paisatge natural i urbà. El dibuix arquitectònic. Distorsions.
7. Anatomía humana i figura animal. Expressió facial i corporal. Distorsions.
8. Recursos expressius. El dibuix de pintors, dibuixants i il·lustradors significatius de diferents èpoques i estils.
9. Interpretació de la forma. L'estil. Trets personals de l'il·lustrador i recerca del propi estil.

Unitats didàctiques:

Bloc 0 transversal: Narrativitat dels recursos gràfics en el dibuix.
Expressivitat dels elements gràfics: Contorn, línia, taca, textures.
Il·luminació amb valors comunicatius.
Composició: Elecció del punt de vista

Bloc 1: Dibuixos de representación.El model estàtic.
1 EL quadern de treball: L'apunt i l'esbós
2 Dibuix de retentiva. Dibuix de Memòria
3 LLum i ombra, transparències , reflexos i materials.

Bloc 2: Representació d'espais:
4 La representació de l'espai a través de la llum.
5 L'expressivitat en la ordenació de l'espai
6 Espai Interior Espai Exterior Paisatge/ paisatge Urbà. Dibuix arquitectònic.

Bloc 3 Figura i expressió: model estàtic i en moviment.
7 Anatomía humana: figura en moviment, l'escorç
8 Anatomía Animal: figura en moviment
9 Expressió facial
10 Varietat de gènere i tipologies humanes.

4.2.Distribució temporal

1 sessió a la setmana de 3 hores.

5. Materials i recursos didàctics

5.1. Bibliografia

ARNAULD M. *Anatomía Artística*
AR ANDREW, L. *Drawings heads and hands*
ANDREW, L. *Figure Drawing*
BURNE, H. *El dibujo anatómico a su alcance*.Ed. Taschen
MUYBRIDGE, E. *The human figure in motion*. Ed. Chapman and Hall,
L.D. GOLDFINGER, H. *Human anatomy for artists.* Ed.Oxford University Press Inc FABRY, G. Anatomy for fantasy artists. Ed. Barron's Educational Series
HAMM, J. *Drawing the head and figure.* Ed.The Berckley publishing Group
SIMBLET, S. *Anatomía para artistas*. Ed. Blume.
SZUNYONGHY, A. *Escuela de dibujo de anatomía: humana, animal, comparada.*

5.2. Bibliografia complementària.

MATEU-MESTRE, M.*Tinta: Dibujo y composición para narradores visuales.* Ed. Espacio de Diseño.
MATEU-MESTRE, M. *Perspectiva. Volumen 1. Técnica y narración visual.* Ed. Espacio de Diseño.
MATEU-MESTRE, M. *Perspectiva. Volumen 2.Técnicas para dibujar sombras, volumen y personajes.* Ed. Espacio de Diseño.
MATEU-MESTRE, M. *TINTA Volumen 2. Formato, energía y composición para narradores visuales.* Ed. Espacio de Diseño.
https://www.bodiesinmotion.photo/
https://www.bolognachildrensbookfair.com/

5.3. Altres recursos.

Assistència a fires, exposicions i esdeveniments culturals relacionats amb l'especialitat.
Recursos en línia a través de la web de l'assignatura com a vídeos, documentals o pàgines web.

6. Metodologia docent

6.1. Estratègies generals metodològiques

A principi de curs es proporcionarà el programa del mòdul per tal d'explicar i definir els objectius a complir, els mètodes de treball i els criteris d'avaluació La participació activa de l'alumne en el desenvolupament de les classes és tan fonamental com la resolució del exercicis pràctics, ja que aquest no son un fi en si mateixos, sinó un instrument de treball per a la comprensió dels conceptes que desenvolupa el programa. Es fomentarà en l'alumne l'interès per la recerca, pel treball ordenat i metòdic de les solucions finals així com la bona gestió del temp. Una vegada realitzada la introducció, la base teòrica i la visualització de referents, al començament de cada bloc, li succeirà la part pràctica. Aquesta assignatura és pràctica i requereix una assistència contínua, ja que les sessions de model, pràctiques del dia a dia, etc, no es poden repetir en igualtat de condicions i temps.

6.2. Organització i tipus d'activitatsd'aprenentatge

Els continguts de cada bloque alternaran seguint un criteri de dificultat i els coneixements adquirits en diferentes activitats s'aniran practicant i integrant en exercicis successius.

L'alumne rebrà la pertinent informació prèvia a cada exercici així com assessorament durant la seva realització, per aconseguir el màxim nombre d'experiències amb la major economia de temps i treball.

S'articularà l'exposició teòrica del professor amb les intervencions dels alumnes intentant amb això desenvolupar una actitud crítica i reflexiva, així com fomentar l'autoavaluació i l'estudi creatiu dels conceptes tractats a classe.

6.3. Instal·lacions del centre i material

Aula taller de Dibuix núm. 12 dotada de material variat: cavallets, estàtues d'escaiola i tarima per models del natural i Aules 3 i 14 per fer treballs sobre taula.

6.4. Activitats interdisciplinàries

Pendents de fixar amb el departament.

***6.5* Activitats complementaries.**

Les activitats complementàries es desenvoluparan d'acord amb les necessitats acadèmiques de l'assignatura i/o el calendari de les institucions públiques i privades que les organitzen (si escau).

6.6. Atenció a la diversitat

La *Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació* (Títol II, equitat en l'educació) tracta de l'atenció educativa diferent de l'ordinària: Necessitat Específica de Suport Educatiu (ANESE), una categoría única que inclou l'alumnat amb Necessitats Educatives Especials (NEE), l'alumnat amb Dificultat Específiques d'Aprenentatge (DEA), l'alumnat amb Altes Capacitats (AC), l'alumnat d'Incorporació Tardana (IT), i l'alumnat amb Condicions Personals o d'Història Escolar (CP/HE), però en principi per l'ensenyament obligatori.

Per altra banda, la normativa autonòmica que regula els ensenyaments artístics professionals d'arts plàstiques i disseny no preveu l'**atenció a la diversitat** ni les **adaptacions curriculars individuals** (ACI) a l'aula, tan sols l'article 13.2 del *Real Decreto 596/2007* estatal estableix que: "Els centres que imparteixin ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny desenvoluparan i completaran els currículums establerts per l'Administració educativa corresponent, mitjançant la posada en pràctica del seu projecte educatiu i la implementació de programacions didàctiques que prenguin en consideració les característiques del context social i cultural, les necessitats de l'alumnat, amb especial atenció als que presentin una discapacitat, i les possibilitats formatives de l'entorn".

Aquestes mesures administratives, que recorda la disposició addicional 1ª del *Reial Decret 596/2007* estatal, es centren principalment en facilitar a l'alumnat els mitjans i recursos que siguin necessaris per accedir als ensenyaments artístics professionals d'arts plàstiques i disseny i cursar-los.

- Accés als estudis (article 17.1 del *Reial Decret 596/2007* estatal).
- Convocatòria extraordinària (article 19.5 del *Reial Decret 596/2007* estatal).
- Expedient acadèmic (article 20.2 del Reial *Decret 596/2007* estatal).

En aquest context, sempre hem intentat donar a l'alumnat un **tracte individualitzat i personalitzat**, raó per la qual pensem que no és necessari adoptar mesures especials per atendre l'alumnat amb problemes d'aprenentatge i altres necessitats educatives específiques, en un sentit (discapacitat psíquica, sensorial o motora, trastorns greus de conducta) o en un altre (superdotació, sobredotació), ja que l'atenció personalitzada permet adaptar els ritmes i les exigències de cada pràctica.

En tot cas, en tractar-se d'ensenyaments artístics professionals de lliure elecció, entenem que no es poden fer **adaptacions curriculars significatives**, en el sentit d'adequar els objectius educatius, eliminar o incloure determinats continguts essencials, i modificar els criteris d'avaluació.

Per contra, entenen que sí són possibles les **adaptacions curriculars no significatives** (modificacions dels elements del currículum que no afecten a l'assoliment dels objectius d'aprenentatge) i les **adaptacions d'accés al currículum** (elements organitzatius, recursos de tot tipus i optimització d'aquests), en el marc del *Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics* a les Illes Balears.

De fet, l'article 20.2 (documents bàsics d'avaluació i mobilitat dels ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny) del *Reial Decret 596/2007* estatal explica que les mesures d'adaptació curricular han de constar a l'expedient acadèmic de l'estudiant (si escau). Per altra banda, no s'ha de confondre l'**adaptació curricular no significativa** de la qual parlem amb l'adaptació a la que fa referència l'article 21 del *Reial Decret 596/2007* estatal està referida a l'**adaptació per trasllat d'expedient acadèmic** a un centre d'altra administració educativa.

7. Criteris, procediments i instruments d'avaluació i qualificació

7.1. CA/Criteris d'avaluació del mòdul:

Es valorarà la capacitat de l'alumnat per:

CA01. Assistir regularment a les activitats lectives, tutories, seminaris, i a la resta de les activitats programades

CA02. Participar regularment a les activitats lectives, tutories, seminaris, i a la resta de les activitats programades
CA03. Demostrar interès per la matèria i entregar treballs dins dels terminis establerts.
CA04. Utilitzar adequadament la metodologia i els materials i tècniques del dibuix en la representació gràfica de formes de l'entorn, idees i conceptes.
CA05. Saber representar formes, cossos i moviment.
CA06. Saber representar formes i cossos il·luminats des de diferents focus de llum.
CA07. Entendre i saber dibuixar les formes i el seu entorn.
CA08. Saber representar la figura humana atenent les pautes estilístiques i comunicatives corresponents.
CA09. Adequar els mètodes i les possibilitats plàstiques i expressives de la composició i organització de l'espai, atenent a criteris estètics i narratius.
CA10. Realitzar dibuixos de retentiva i de memòria amb fidelitat a les característiques formals i estructurals del representat.
CA11. Explorar i utilitzar pautes d'estil pròpies en el dibuix.
CA12. Adequar el dibuix i les estratègies compositives a la intencionalitat estilística i temàtica de l'encàrrec. Identificar la tècnica i el concepte del dibuix en creadors de diferents èpoques i estils i emetre un judici crític argumentat sobre la seva obra.
CA13. Presentar correctament els treballs adequant-los a les especificacions formals i conceptuals.

Qualificacions:
De acuerdo al BOIB (16 de marzo de 2019): "Els resultats de l'avaluació final de cada mòdul s'han d'expressar en termes de qualificacions d'acord amb una escala numèrica del zero al deu, sense decimals."
En tots els casos, és necessari el lliurament del 100% dels exercicis i/o treballs.
La nota mitjana del conjunt ha de ser igual o major que 5.
En els exàmens o proves s'ha d'obtenir **una nota mínima de 4 per poder fer mitjana amb la resta de treballs.**
Les imatges que s'utilitzin en els treballs han de ser d'autoria pròpia, excepte en aquells casos que es proporcioni una imatge de referència. En cas de necessitar usar imatges d'altres autors, s'ha de citar l'autoria i procedència dels mateixos
En cas de treballs plagiats s'avaluarà amb un 0.
En cas de suplantar l'autoria d'un exercici s'avaluarà amb 0 i la recuperació del bloc passarà directament a la convocatòria extraordinària.

Lliuraments:
Els lliuraments seran físics i digitals.
Es penalitzar la entrega amb retard dels treball amb una nota màxima d'un 5.
Els alumnes podran tornar a presentar aquells treballs no aprovats o no presentats en l'Avaluació Ordinària o Extraordinària. Han de presentar-se TOTS els treballs, sense excepció. I obtindran la qualificació mitjançant la suma ponderada de tots els projectes i una Prova Objectiva Final tant en l'Avaluació Ordinària com en l'Extraordinària.
No es considera lliurat un treball si no està al/s suport/s, formats demanat/s i al CLASSROOM assignat per a l'entrega així com l'hora fixada. Si el suport és electrònic, s'ha de poder obrir amb les versions de programari dels ordinadors de l'Escola.
L'alumne tindrà sempre una còpia de seguretat en format digital de tots els treballs que entregui durant el curs.

7.2. Procediments i tècniques d'avaluació i criteris de qualificació o ponderació (ordinària)

Si un alumne falta a més de 10 classes seguides o a 20 no continuades, de manera injustificada, serà baixa d'ofici i perdrà les dues convocatòries del curs. En el seu moment se li comunicarà la seva situació degudament i amb claredat, perquè, si escau, pugui justificar algunes de les absències. L'assistència mínima per poder ser avaluat és del 75% de les activitats lectives.
Per superar l'assignatura s'haurà d'obtenir un mínim de 5.

AVALUACIÓ CONTINUA			
Procediments i tècniques d'avaluació	**Tipus (*)**	**Criteris d'avaluació**	**Ponderació**
*Treballs i projectes presencials ** *	*NR*	*CA01, CA02, CA03, CA04, CA05, CA06, CA07, CA08, CA09, CA10, CA11, CA12, CA13*	*65%*
Treballs i projectes no presencials (sketchbook)	*NR*	*CA04, CA05, CA06, CA07, CA08, CA09, CA10, CA11, CA12, CA13*	*5%*
*Proves objectives parcials i/o final****	*NR*	*CA04, CA05, CA06, CA07, CA08, CA09, CA10, CA11, CA12, CA13*	*30%*
Total			100 %

*Aquest camp s'utilitza per especificar el tipus o caràcter de l'activitat d'avaluació: NR (no recuperable) o R (recuperable).

** No tots els treballs i projectes presencials tenen el mateix pes, ponderació:

PONDERACIÓ: BLOC DE TREBALLS I PROJECTES DE L'AVALUACIÓ CONTINUA (65%)		
1r lliurament	**2n lliurament**	**3r lliurament**
15%	*20%*	*30 %*

Aquests percentatges poden variar si per algun motiu el professor no realitzés algun dels treballs o projectes.
*** No totes les proves objectives parcials i/o finals tenen el mateix pes, ponderació:

PONDERACIÓ: BLOC DE LES PROVES OBJECTIVES PARCIALS I/O FINALS DE L'AVALUACIÓ CONTINUA (25%)		
1a prova	**2a prova**	**3a prova**

6%	*9%*	*15 %*

Aquests percentatges poden variar si per algun motiu el professor no realitzés alguna o totes les proves.

7.3. Criteris, procediments i instruments d'avaluació d'alumnes amb el mòdul pendent (ordinària i extraordinària)

AVALUACIÓ D'ALUMNES AMB EL MÒDUL PENDENT			
Procediments i tècniques d'avaluació	**Tipus (*)**	**Criteris d'avaluació**	**Criteris de qualificació o ponderació**
Treballs i projectes presencials (**)	*R*	*CA04, CA05, CA06, CA07, CA08, CA09, CA10, CA11, CA12, CA13*	*25%*
Prova objectiva final	*R*	*CA04, CA05, CA06, CA07, CA08, CA09, CA10, CA11, CA12, CA13*	*75%*
Total			100 %

*Aquest camp s'utilitza per especificar el tipus o caràcter de l'activitat d'avaluació: NR (no recuperable) o R (recuperable).

** No tots els treballs i projectes presencials tenen el mateix pes, ponderació:

PONDERACIÓ: BLOC DE TREBALLS I PROJECTES DE L'AVALUACIÓ D'ALUMNES AMB EL MÒDUL PENDENT ORDINÀRIA I EXTRAORDINÀRIA (25%)		
1r lliurament	**2n lliurament**	**3r lliurament**
5%	*8%*	*12 %*

Aquests percentatges poden variar si per algun motiu el professor no realitzés algun dels treballs o projectes.

Alumnes que no poden ser avaluats per avaluació continua (Ordinària):

(Ref.: Decret 121/2010 Article 46) Es contempla el dret de l'alumne a ésser avaluat encara que no hi hagi d'assistir a classe.

Es poden acollir:

a) Alumnes que han superat un 25% de faltes d'assistència i no han estat baixa d'ofici.

b) Alumnes que cursen mòduls pendents de 1r curs q**ue han demanat justificació*** de faltes per horari coincident amb els mòduls de 2nd.

**S'ha de sol·licitar a l'administració del centre l'avaluació del mòdul pendent de 1r curs sense asistir presencialment i la justificació de faltes, adjuntant els horaris corresponents dels mòduls coincidents. Un cop aceptada la sol·licitud, s'adjuntarà a l'expedient de l'alumne.*

7.4. Activitats complementàries

Les activitats complementàries es desenvoluparan d'acord amb les necessitats acadèmiques de l'assignatura i/o el calendari de les institucions públiques i privades que les organitzen (si escau).

8. Altres observacions

La firma de la matrícula significa l'acceptació de la guia docent.

8.1 PLAGI: En cap cas podrà ser avaluat i qualificat positivament un projecte total o parcialment coincident (o copiat), sense permís de l'autor/a i/o emprar una imatge aliena o text (de manera directa o indirecta) sense referenciar, amb intencionalitat fraudulenta.